

Asia: VN/12646/2020

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt opetus- ja kulttuuriministeriön lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö on osallistunut hallituksen esityksen valmisteluun työryhmässä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö kiittää työ- ja elinkeinoministeriötä asian osallistavasta valmistelusta ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Korkeakoulussa jatkotutkintoa suorittavat

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että esityksessä ei ole riittävästi otettu huomioon jatkotutkintoja eli lisensiaatin- ja tohtorintutkintoa suorittavien opiskelijoiden asemaa. Ministeriön näkemyksen mukaan esityksessä ehdotettavan koko korkeakoulututkinnon kestoksi myönnettävän oleskeluluvan tulee koskea myös jatkotutkintoa suorittavia opiskelijoita. Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää tärkeänä, että hallituksen esityksen jatkotyössä selvitetään vielä myös sidosryhmiä kuullen jatkotutkintoa suorittavien asemaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön näkemys on, että tohtorintutkintoa suorittava henkilö on korkeakoulututkintoa suorittava opiskelija, vaikka väitöskirjaa laadittaisiinkin apurahan turvin tai

työsuhteessa. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2016/801 tutkimusta, opiskelua, harjoittelua, vapaaehtoistyötä, oppilasvaihto-ohjelmaa tai koulutushanketta ja au pairina työskentelyä varten tapahtuvan kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä toukokuun 11 päivänä 2016 annetun direktiivin mukaan 'opiskelijalla' tarkoitetaan kolmannen maan kansalaista, joka on hyväksytty korkeakouluun ja jolle on myönnetty oikeus päästä jäsenvaltion alueelle osallistumaan päätoimisesti kokopäiväiseen opinto-ohjelmaan, joka johtaa kyseisen jäsenvaltion tunnustamaan korkeakoulututkintoon, mukaan lukien korkeakoulu- tai tohtorintutkinto.

Lain kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella (719/2018) mukaan opiskelijalla tarkoitetaan kolmannen maan kansalaista, joka on hyväksytty korkeakouluun ja jolle on myönnetty oikeus päästä jäsenvaltion alueelle osallistumaan päätoimisesti kokopäiväiseen opinto-ohjelmaan, joka johtaa korkeakoulututkintoon, ja kolmannen maan kansalaista, joka on hyväksytty muuhun oppilaitokseen kuin korkeakouluun ja jolle on myönnetty oikeus osallistua opinto-ohjelmaan, joka johtaa ammattiin tai tutkintoon.

Yliopistolain 7 §:n mukaan yliopistoissa voidaan suorittaa alempia ja ylempiä korkeakoulututkintoja sekä tieteellisiä, taiteellisia ja ammatillisia jatkotutkintoja. Tieteellinen, taiteellinen ja ammatillinen jatkotutkinto suoritetaan ylempään korkeakoulututkintoon tai sitä tasoltaan vastaavan koulutuksen jälkeen.

Edellä mainittujen säädösten - direktiivin (EU) 2016/801, lain 719/2018 ja yliopistolain - mukaan jatkotutkintoa korkeakoulussa tekevä henkilö on korkeakoulututkintoa suorittava opiskelija. Näin ollen jatkotutkintoa suorittavien rajaaminen koko tutkinnon suorittamisajan kestävän oleskeluluvan ulkopuolelle esitetyssä muodossa olisi ristiriidassa kyseisten säännösten kanssa. Se olisi myös vastoin kyseisen esityksen ja hallitusohjelman tavoitteita edistää kansainvälisten opiskelijoiden maahantuloa ja väestön koulutustason nostoa.

Vakiintuneesti jatkotutkinto-opiskelijat ovat luvan ehdot täyttäessään hakeneet lain 719/2018 6 §:n mukaista oleskelulupaa tieteellistä tutkimusta varten, mutta tutkijat on tässä esityksessä asetettu opiskelijoita epäedullisempaan asemaan opiskelun kestoa koskevilta osin. Tämä saattaa johtaa siihen, että jatkotutkinto-opiskelijat hakisivat jatkossa laajamittaisemmin lain 7 §:ssä määriteltyä opiskelijan oleskelulupaa. Nykyisten säädösten valossa näyttäisi, ettei kuvatussa tilanteessa olisi perusteita luvan myöntämättä jättämiselle.

Kuitenkin esimerkiksi väitöskirjaa työsuhteessa tekevän työntekomahdollisuuksia opiskelijan oleskeluluvalla oleskeleminen Suomessa kuitenkin rajoittaisi liiallisesti, koska lupa ei mahdollista kokopäiväistä työskentelyä. Esitys asettaa siis jatkotutkintoa suorittavat opiskelijat hankalaan asemaan, jossa heillä on joko huomattavasti lyhytkestoisempi oleskelulupa, kuin alempia tutkintoja suorittavilla tai rajoitetumpi työnteko-oikeus kuin tutkijoilla. Esityksestä ei myöskään käy ilmi, onko

jatkotutkintoa suorittavalla oikeus päättää, kumpaa lupaa hän hakee, jos hän täyttää molempien lupien myöntämisedellytykset. Kuvattu haaste olisi mahdollista poistaa pidentämällä myös tieteellisen tutkimuksen perusteella myönnettävien oleskelulupien kestoja opiskelijan oleskelulupin esitettyä muutosta vastaavasti. Ehdotettuja muutoksia tulisi joka tapauksessa tarkastella huomioiden jatkotutkintoa opiskelevien asema.

Jatkuvan oleskeluluvan myöntäminen opiskelijoille

Lain (719/2018) 7.3 §:n muotoiluksi ehdotetaan ”oleskelulupa myönnetään jatkuvana, jos opinnot johtavat korkeakoulututkintoon, ja tilapäisenä muihin opintoihin”. Opetus- ja kulttuuriministeriö esittää muotoiluksi ”oleskelulupa myönnetään jatkuvana, jos opiskelija on otettu suorittamaan korkeakoulututkintoa, ja tilapäisenä muihin opintoihin”. Uusi muotoilu olisi tarkkarajaisempi ja olemassa olevaa lainsäädäntöä, kuten yliopistolakia, paremmin vastaava. Esimerkiksi avoimen korkeakoulun opinnot, jotka saattavat johtaa korkeakoulututkintoon myöhemmin, voidaan tällä tavoin selkeämmin rajata kyseisen kohdan soveltamisalan ulkopuolelle. Voidaan myös pitää mahdollisena opintojen aloitusvaiheessa todistaa johtaako opiskelu todellisuudessa korkeakoulututkintoon.

Lehikoinen Anita
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Närhi Henna
Opetus- ja kulttuuriministeriö